

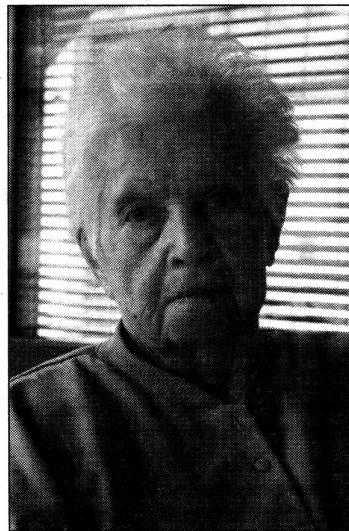
Schöner Irén

(1928–2013)

Nevét ne keressék az irodalmi vagy művészeti lexikonokban. Inkább a rehabilitáltak és a kárpótoltak névsorában volna a helye, de hát ott sincsen. Schöner Irén azon utolsó csúrogiak közül való, akik túléltek a partizán vérengzések borzalmait. Apja német volt, anyja magyar.

Kislány volt még, amikor 1941 húsvétján bejötték a honvédek. Nem sokkal utána egy budai zárdába küldte föl a Schöner nagyanja, és 1945-ben, miután a csúrogi magyarok és németek nagy részét kivégezték, a megmaradtakat pedig kihajtották a faluból, már nem érkezhettek meg a szokásos havi járadék, ezért a zárdából utcára tettek. Közlekedés ekkor még nem volt, koncentrációs táborokból hazafelé tartó zsidó gyerekek közé vegyülve eljutott Újvidékig. „Akkor csak ők utazhattak, más nem” – mondta. Itt a vasútállomáson egy sínek között takarító csúrogi asszony fölismerte. „Te vagy a Schöner Irén?” – kérdezte. „Én vagyok” – mondta az akkor tizenhat éves lány. „Az Isten szerelmére, ne menj vissza Csúrogra, mindenkit kivégeztek, kitelepítettek, senkid sincs már ott.” A takarító asszonyt ezután egy ór, egy fegyveres partizán elvezette. Akkor kezdett előtte tudatosodni, hogy az az asszony rab volt. Ő újvidéki ismerőseinél húzódott meg, és azt is megtudta, hogy az édesanyja él, Szépligetén (Gajdobrán) van lágerban. Elment Szépligetre az anyja

után, és az anyja nem ismerte meg. A történetek annyira megviselték, hogy elborult az elméje. Néhány látogatás után sikerült kimenekítenie az anyját, és Magyarorszáig meg sem állt vele. Napokig tartott az út, szárkúpokban, disznóólakban aludtak, de átjutottak a határon. Ellopott, disznóknak főzött krumplin éltek, s aztán a déli határmentén minden munkát elvállalt egy kis élelem és szállás fejében. Ezt követően 1956-ban Németországba szökött, a bolond anyját is vitte magával. Építkezéseken dolgozott, majd – elmondása szerint – építészmérnöki diplomát szerzett, végül építkezési vállalkozóként háromszáz vendégmunkásnak adott munkát és szállást. S amikor már annyi pénze volt, s azt hitte, soha többé nem kell már dolgoznia, anyjával együtt Spanyolországba költözött. Az anyja ott halt meg, és ott is temette el. A rendszerváltás után visszaköltözött Magyarországra. Egyedül élt, s ahol tehetete, segített az embereken. Utoljára egy Veszprém és Pápa közötti kicsi faluban, Farkasgyepűn telepedett le. Spanyol rendszámú gépkocsit vezetett, három évvel ezelőtt Csúrogra is ellátogatott. A Schöner- és a Farkas-ház ma is áll, szerbek laknak bennük. Hívták, menjen be, de nem volt lelkiereje hozzá. Egy szabadkai ügyvéd segítségével megindította hozzátartozóinak rehabilitációs folyamatát, és a kárpótlási kérelmét is előjegyeztette. Farkasgye-

pűn egyedül és betegen élt egy szanatórium közelében. Tüdőrákot cipelt magával, jó emberek segítettek neki, a rosszak meg kihasználták naivságát és jóságát. Egy fia él Spanyolországban, aki szinte nem is a fia, de ez már magánügy. A kárpótlásra már nem lesz szüksége, hozzátartozóinak ártatlansága meg olyan közügy, mint amennyire a több tízezer ártatlanul kivégzett áldozat kollektív bűnössége, avagy ártatlansága is az. Búcsúztatása után hamvait – végakarata szerint – Budapestnél ma délben egy hajóról szórják majd a Dunába, s azok szép lassan eljutnak Újvidékig, meg aztán tovább, de Titelnél nem fordulnak majd balra a Tiszába, hogy a hullámok hátán eljussanak Csúrogra. Pedig a végakarát és az emberi végtisztesség így kíváná.

■ DORMÁN László